

Uz sākumlapu>Ģimenes lietas un mantojums>**Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības****Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības**

Slovēnija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku atbildība ir tiesiskas attiecības, ko reglamentē **ģimenes tiesības**. Attiecības sākas līdz ar bērna piedzimšanu vai tad, kad tiek noteikta paternitāte un maternitāte. Slovēnijas tiesību sistēmā bērniem, kuri piedzimuši neprecētiem vecākiem, ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā bērniem, kuri dzimuši precētiem vecākiem. Slovēnijas tiesībās ir pieņemta “pilnīgas adopcijas” sistēma, un tas nozīmē, ka attieksme pret adoptētajiem bērniem ir tāda pati kā pret bioloģiskajiem bērniem.

Juridiskais pamats ir nostiprināts **Slovēnijas Konstitūcijas (Ustava Republike Slovenije) 54. pantā**, kurā paredzēts, ka vecākiem ir tiesības un pienākums uzturēt, izglītēt un audzināt savus bērnus. Šīs tiesības un pienākumus var atcelt vai ierobežot tikai tādu iemeslu dēļ, kas noteikti tiesību aktos nolūkā pasargāt bērna intereses. Bērniem, kuri piedzimuši neprecētiem vecākiem, ir tādas pašas tiesības kā bērniem, kuri dzimuši precētiem vecākiem.

Vecāku atbildība ir viss to tiesību un pienākumu kopums, kuri vecākiem jāpilda, lai atbilstoši savām iespējām radītu apstākļus sava bērna visaptverošai attīstībai. Vecāku atbildību kopīgi īsteno abi vecāki (Ģimenes kodeksa (*Družinski zakonik*) 6. pants).

Vecākiem jāaizsargā sava bērna intereses visās darbībās, kas saistītas ar bērnu, un sava bērna audzināšanā jārespektē viņa personība, individualitāte un cieņa. Vecākiem ir noteicošā loma attiecībā pret visām citām personām, aprūpējot savus bērnus un īstenojot atbildību, darbojoties bērna interesēs. Uzskata, ka vecāki darbojas bērna interesēs, ja, ņemot vērā bērna personību, vecumu, attīstības līmeni un jo īpaši vēlmes, viņi apmierina bērna materiālās, emocionālās un psihosociālās vajadzības, rīkodamies veidā, kas apliecina viņu rūpes un atbildību pret bērnu, un nodrošina viņam atbilstošu virzību un veicina viņa attīstību (Ģimenes kodeksa 7. pants).

Vecākiem ir galvenā un vienāda atbildība par viņu bērna aprūpi, audzināšanu un attīstību. Galvenais ir bērna intereses, un valsts palīdz vecākiem īstenot viņu vecāku atbildību.

Vecāku atbildība ietver vecāku tiesības un pienākumus saistībā ar bērna dzīvību un veselību, audzināšanu, aizsardzību, aprūpi, pārraudzību un izglītību un viņu tiesības un pienākumus saistībā ar bērna pārstāvību un uzturēšanu un bērna īpašuma pārvaldību. Kompetentā iestāde var ierobežot vai atcelt vienam vai abiem vecākiem vecāku atbildības īstenošanu, ievērojot Ģimenes kodeksā paredzētos ierobežojumus.

Vecākiem jā rūpējas par sava bērna dzīvību un veselību un jāaizsargā, jāaprūpē un jāuzrauga savs bērns. Viņiem jānodrošina savam bērnam apstākļi veselīgai izaugsmei un līdzsvarotai personīgajai attīstībai, jāpalīdz viņam attīstīt spēju dzīvot un strādāt neatkarīgi, jāuztur savs bērns saskaņā ar Ģimenes kodeksa noteikumiem un savu iespēju robežās jānodrošina sava bērna apmācība un izglītošana atbilstoši viņa spējām, dotībām un vēlmēm (Ģimenes kodeksa 135., 136. un 137. pants).

Bērnam ir tiesības uz saskarsmi ar abiem vecākiem, un abiem vecākiem ir tiesības uz saskarsmi ar bērnu (Ģimenes kodeksa 141. pants).

Vecāku **juridiskā atbildība** par savu bērnu ir paredzēta Saistību kodeksa (*Obligacijski zakonik*) 142. pantā. Vecāki ir atbildīgi par kaitējumu, ko bērns, kurš ir jaunāks par septiņiem gadiem, nodara trešai personai, — neatkarīgi no vecāku vainas. Vecāki ir atbildīgi par kaitējumu, ko nepilngadīgs bērns, kurš ir vecāks par septiņiem gadiem, nodara trešai personai, izņemot gadījumus, kad viņi var pierādīt, ka tas nenotika viņu vainas dēļ.

Ģimenes kodeksa 145. pants reglamentē bērna **pārstāvību** viņa attiecībās ar apkārtni pasauli. Bērnu pārstāv viņa vecāki, ja vien likums nenosaka citādi (piemēram, bērns ir nodots audžuģimenes aprūpē). Ja ir nepieciešams piegādāt kaut ko nepilngadīgam bērnam vai informēt viņus par kaut ko, šādu piegādi var veikt vai informāciju var saņemt jebkurš no vecākiem. Ja vecāki nedzīvo kopā, to veic vecāks, pie kura bērns dzīvo, vai vecāks, kurš norādīts tiesas izlīgumā vai lēmumā par kopīgu aizgādību atbilstoši Ģimenes kodeksa 139. pantam (Ģimenes kodeksa 145. pants).

Bērna īpašumu pārvalda bērna vecāki bērna interesēs. Vecāki var izmantot ienākumus no sava bērna īpašuma, jo īpaši bērna uzturēšanai, audzināšanai un izglītībai, kā arī lai apmierinātu ģimenes tūlītējās vajadzības, ja viņiem pašiem nav pietiekamu līdzekļu (Ģimenes kodeksa 147. un 148. pants).

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecākiem ir galvenā un vienāda atbildība par viņu bērna aprūpi, audzināšanu un attīstību. Par galveno viņi uzskata bērna intereses (Ģimenes kodeksa 135. pants).

Vecāki īsteno savas vecāku tiesības, kopīgi vienojoties, saskaņā ar bērna interesēm. Ja vecāki nespēj patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs (*center za socialno delo*). Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki nedzīvo kopā un viņiem nav kopīgas aizgādības pār bērnu, lēmumus par jautājumiem, kuriem ir būtiska ietekme uz bērna attīstību, viņi pieņem abi kopā, vienojoties un saskaņā ar bērna interesēm. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus.

Vecāks, kuram ir aizbildnība pār bērnu, lemj par jautājumiem, kas saistīti ar bērna ikdienas dzīvi un viņa pastāvīgo dzīvesvietu, ja vien tam nav negatīvas ietekmes uz jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību.

Gadījumos, kad vecāki nespēj vienoties par jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību, lēmumu pieņem tiesa.

Ja viens no vecākiem nevar īstenot vecāku atbildību, otrs vecāks to īsteno viens pats.

Ja viens no vecākiem ir miris vai nav zināms vai ja viņam ir atņemta vecāku atbildība, to īsteno otrs vecāks (Ģimenes kodeksa 151. pants).

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Vecākiem ir noteicošā loma attiecībā pret visām citām personām saistībā ar tiesībām un pienākumu aizsargāt viņu bērna tiesības un intereses. Ja vecāki neīsteno šīs tiesības vai nepilda šos pienākumus vai nedara to bērna interesēs, valsts veic pasākumus, lai aizsargātu bērna tiesības un intereses (turpmāk “pasākumi bērna interešu aizsardzībai”). Pasākumus bērna interešu aizsardzībai var veikt līdz brīdim, kad bērns iegūst pilnu darbības spēju, ja vien Ģimenes kodeksā nav paredzēts citādi (Ģimenes kodeksa 154. pants).

Tiesa var atņemt bērnu vecākiem un nodot viņu citai personai, audžuģimenei vai iestādē, ja bērns ir apdraudēts un ja atņemšana ir vienīgais veids, kā pietiekami aizsargāt viņa intereses, un ja lietas apstākļi norāda, ka vecāki pēc noteikta laika spēs atkal uzņemties atbildību par bērna aprūpi un audzināšanu (Ģimenes kodeksa 174. pants).

Tiesa var arī nolemt ievietot bērnu iestādē, ja viņš cieš no psihosociālām problēmām, kas izpaužas kā uzvedības, emocionāli, mācīšanās vai citi traucējumi viņa attīstībā, ja bērns vai pārējie bērni ģimenē ir apdraudēti un ja aizsargāt bērnu vai pārējo bērnu intereses var tikai, ievietojot bērnu iestādē (Ģimenes kodeksa 175. pants).

Par bērnu var rūpēties adoptētājs. Bērnu var nodot adopcijai tikai tad, ja vecāki ir piekrišuši adopcijai sociālo pakalpojumu centrā vai tiesā pēc bērna piedzimšanas. Attiecībā uz bērnu, kurš nav sasniedzis astoņu nedēļu vecumu, piekrišana ir jāapstiprina atkārtoti pēc tam, kad bērns sasniedzis astoņu nedēļu vecumu. Ja atkārtota piekrišana netiek sniegta, neiestājas juridiskas sekas. Piekrišana nav vajadzīga no vecāka, kuram atņemtas tiesības īstenot vecāku atbildību vai kurš pastāvīgi nespēj paust savas vēlmes. Adopcijai var nodot arī bērnus, kuru vecāki nav zināmi vai kuru vecāku dzīvesvieta nav zināma gadu (Ģimenes kodeksa 218. pants). Ar adopciju tiek izbeigtas bērna tiesības un pienākumi attiecībā pret viņa vecākiem un citiem radniekiem, un otrādi. Ja bērnu adoptē viena vecāka laulātais vai partneris neregistrētās partnerattiecībās, bērna tiesības un pienākumi pret attiecīgo vecāku un viņa radniekiem netiek izbeigtas, un otrādi (Ģimenes kodeksa 220. pants).

Vecāku atbildības piešķiršana radniekam ir jauns institūts, kas ieviests ar Ģimenes kodeksu attiecībā uz bērna aprūpi. Šis institūts ir pieejams tikai attiecībā uz bērnu, kura vecāki ir miruši. Ja tas ir bērna interesēs, tiesa var piešķirt vecāku atbildību radniekam, kurš vēlas uzņemties atbildību par bērnu un atbilst adopcijas nosacījumiem, kas izklāstīti Ģimenes kodeksā. Ģimenes kodeksā ir noteikts, kādu personu var uzskatīt par radnieku šādos gadījumos — tā ir persona, kurai ir asinsradniecība ar bērnu tiešā līnijā līdz otrajai pakāpei vai sānu līnijā līdz ceturtajai pakāpei. Persona, kurai piešķirta vecāku atbildība, uzņemas tādas pašas tiesības un pienākumus, kādi būtu bērna vecākiem, un kļūst par bērna likumīgo pārstāvi. Personai, kurai piešķirta vecāku atbildība, jāuztur bērns. Ja vecāku atbildība piešķirama diviem radniekiem, kuri sastāv laulībā vai dzīvo neregistrētās partnerattiecībās, vai radniekam un viņa laulātajam vai partnerim neregistrētās partnerattiecībās, kuri atbilst nosacījumiem, atbildību piešķir abiem partneriem un nevar piešķirt tikai vienam partnerim (Ģimenes kodeksa 231. pants).

Tiesa ieceļ aizbildni bērnam, kuram nav vecāku, vai bērnam, kuru vecāki neaprūpē, un nodod bērnu šā aizbildņa aprūpē (Ģimenes kodeksa 257. pants). Sociālo pakalpojumu centrs vai tiesa ieceļ bērnam īpašu ("kolīzijas") aizbildni (*kolīzijski skrbnik*), ja bērna vecāki īsteno vecāku atbildību, bet viņu intereses ir pretrunā, vai ja — aizbildnības gadījumā — bērna un viņa aizbildņa intereses ir pretrunā (Ģimenes kodeksa 269. pants).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vecākiem, kuri nedzīvo kopā vai plāno dzīvot atsevišķi, ir jāvienojas par abu kopīgo aizbildnību pār bērniem, ņemot vērā bērnu intereses. Viņi var vienoties saglabāt kopīgu aizgādību pār saviem bērniem, nodot aizgādības tiesības vienam no vecākiem vai savstarpēji sadalīt bērnus. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki vienojas par aizgādību, viņi var ierosināt parakstīt tiesas izlīgumu. Ja tiesa konstatē, ka vienošanās nav bērnu interesēs, tā noraida šo ierosinājumu. Ja vecāki nespēj vienoties par aizgādību, jautājumu izlemj tiesa. Tiesa pēc savas ierosmes un saskaņā ar Ģimenes kodeksa noteikumiem var arī izlemt par pasākumiem bērna interešu aizsardzībai. Pieņemot lēmumu par aizgādību, tiesa vienmēr lemj arī par vecāku kopīgo bērnu uzturēšanu un saskarsmi ar attiecīgajiem vecākiem saskaņā ar Ģimenes kodeksu. Tiesa pieņem jaunu lēmumu par aizgādību, ja tas ir vajadzīgs apstākļu izmaiņu dēļ vai ja tas ir bērna interesēs (Ģimenes kodeksa 138. pants).

Ja tiesa atzīst laulību par neesošu, tā lemj arī par vecāku kopīgo bērnu uzturēšanu un saskarsmi ar attiecīgajiem vecākiem saskaņā ar šo likumu. Tai iepriekš jānoskaidro, kā vislabāk nodrošināt bērna vai bērnu intereses (Ģimenes kodeksa 98. pants).

Ja vecāki nedzīvo kopā un viņiem nav kopīgas aizgādības pār bērnu, lēmumus par jautājumiem, kuriem ir būtiska ietekme uz bērna attīstību, viņi pieņem abi kopā, vienojoties un saskaņā ar bērna interesēm. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Vecāks, kuram ir aizbildnība pār bērnu, lemj par jautājumiem, kas saistīti ar bērna ikdienas dzīvi un viņa pastāvīgo dzīvesvietu, ja vien tam nav negatīvas ietekmes uz jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību (Ģimenes kodeksa 151. pants).

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecākiem, kuri nedzīvo kopā vai plāno dzīvot atsevišķi, ir jāvienojas par abu kopīgo aizbildnību pār bērniem, ņemot vērā bērnu intereses. Viņi var vienoties saglabāt kopīgu aizgādību pār saviem bērniem, nodot aizgādības tiesības vienam no vecākiem vai savstarpēji sadalīt bērnus. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki vienojas par aizgādību, viņi var ierosināt parakstīt tiesas izlīgumu. Ja tiesa konstatē, ka vienošanās nav bērnu interesēs, tā noraida šo ierosinājumu. Ja vecāki nespēj vienoties par aizgādību, jautājumu izlemj tiesa (Ģimenes kodeksa 138. pants). Tiesas izlīgumā vai tiesas lēmumā par kopīgu aizgādību jābūt ietvertam lēmumam par bērna pastāvīgo dzīvesvietu, par to, kurš no vecākiem saņems bērnam adresēto korespondenci, un par bērna uzturēšanu (Ģimenes kodeksa 139. pants).

Vecāki, kuri nedzīvo kopā vai kuri plāno dzīvot šķirti, un vecāki, kuri dzīvo kopā, vienojas par viņu kopīgo bērnu uzturēšanu. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki nespēj vienoties par savu kopīgo bērnu uzturēšanu, jautājumu izlemj tiesa (Ģimenes kodeksa 140. pants).

Bērnam ir tiesības uz saskarsmi ar abiem vecākiem, un abiem vecākiem ir tiesības uz saskarsmi ar bērnu. Saskarsmē jānodrošina, ka tiek ievērotas bērna intereses. Vecākam, pie kura bērns dzīvo un kuram uzticēta aizgādība pār bērnu, vai trešai personai, pie kuras bērns dzīvo, jāatturas no tādas rīcības, kas traucē vai liedz bērnam uzturēt saskarsmi, un jācenšas veicināt bērnu ieņemt piemērotu attieksmi attiecībā uz saskarsmi ar otru vecāku vai abiem vecākiem. Vecākam, kuram ir saskarsme ar bērnu, ir jāatturas no tādas rīcības, kas traucē saskarsmei ar bērnu un bērna aprūpei un audzināšanai. Vecāki, kuri nedzīvo kopā vai kuri plāno dzīvot šķirti, vienojas par saskarsmi. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki vienojas par aizgādību, viņi var ierosināt parakstīt tiesas izlīgumu. Ja tiesa konstatē, ka minētā vienošanās nav bērna interesēs, tā noraida šo ierosinājumu. Ja vecāki nespēj vienoties par saskarsmi, jautājumu izlemj tiesa (Ģimenes kodeksa 141. pants).

Bērnam ir tiesības arī uz saskarsmi ar citām personām, kuras ir ģimenes locekļi un kurām ir ciešas personiskas saites ar bērnu, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm. Uzskata, ka šādas personas ir bērna vecvecāki, brāļi un māsas, pusbrāļi un pusbēnas, agrākie audžuvecāki un viena vai abu vecāku bijušais vai pašreizējais laulātais vai partneris neregistrētās partnerattiecībās. Vienošanās par saskarsmi panāk bērna vecāki, bērns (ja viņš spēj izprast šādas vienošanās nozīmi) un personas, kas minētas iepriekš. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Tam, kādā apmērā un veidā tiek uzturēta saskarsme, ir jābūt bērna interesēs. Ja tiek panākta vienošanās par saskarsmi, vecāki, bērns un iepriekš minētās personas var arī ierosināt parakstīt tiesas izlīgumu. Ja tiesa konstatē, ka vienošanās nav bērnu interesēs, tā noraida šo ierosinājumu. Ja vecāki, bērns un šā panta pirmajā daļā minētās personas nevar vienoties, par saskarsmi izlemj tiesa (Ģimenes kodeksa 142. pants).

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Pirms ierosināt, lai tiesa lemj par bērna aizgādību un uzturēšanu, bērna saskarsmi ar vecākiem vai ar citām personām vai par jautājumiem, kas saistīti ar vecāku atbildības īstenošanu un kam ir būtiska ietekme uz bērna attīstību, vecāki piedalās iepriekšējā konsultāciju procedūrā sociālo pakalpojumu centrā, ja vien vienam no vecākiem nav ierobežota rīcībspēja garīgās veselības dēļ vai ja viens no vecākiem nedzīvo ārvalstīs, vai arī viņa atrašanās vieta vai dzīvesvieta nav zināma.

Ja jautājums attiecas uz saskarsmi ar citu personu, šai citai personai un bērnam (ja bērns piesakās saskarsmei) pirms priekšlikuma iesniegšanas jāapmeklē konsultācijas.

Iepriekšēju konsultāciju mērķis ir vērst vecāku vai citas personas uzmanību uz prasību aizsargāt bērna intereses, kad notiek vienošanās par attiecībām ar bērnu, miermīlīgas vienošanās panākšanas pozitīvo ietekmi uz bērnu un mediācijas mērķi.

Konsultācijām jānotiek arī, pirms tiek iesniegts priekšlikums pieņemt jaunu lēmumu par šā panta pirmajā daļā minētajiem jautājumiem.

Vecāki vai iepriekš minētās personas apmeklē konsultācijas bez saviem pārstāvjiem. Ar vecāku vai iepriekš minēto personu piekrišanu sociālo pakalpojumu centrs var pēc iepriekšējām konsultācijām rīkot mediācijas procedūru. Šīs personas var arī piedalīties mediācijas procesā, ko nodrošina citas iestādes (Ģimenes kodeksa 203. pants).

Mediācija var notikt pirms tiesvedības, tās laikā vai pēc tās, un tā var ietvert palīdzību personisku un īpašuma attiecību nokārtošanā. Mediācija parasti notiek, pirms sākas tiesvedība, lai sagatavotu priekšlikumu laulības izbeigšanai vai priekšlikumu par tiesas izlīgumu attiecībā uz bērna aizgādību, uzturēšanu, saskarsmi ar vecākiem vai citām personām vai vecāku atbildības jautājumiem, kam ir būtiska ietekme uz bērna attīstību. Mediācija tiesvedības laikā notiek saskaņā ar tiesību aktiem, kas reglamentē strīdu alternatīvu izšķiršanu. Pat ja tiesvedības puses vai dalībnieki ir vienojušies izmantot mediāciju, tiesa var noraidīt pieteikumu un var neapturēt tiesvedību, ja procesā, kurā iesaistīts bērns, tā nolemj, ka procesa apturēšana nebūtu bērna interesēs (Ģimenes kodeksa 205. pants).

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesa var nolemt, ka vienam no vecākiem ir jāuzņemas aizgādība pār visiem bērniem, ka bērni ir jāsadala starp vecākiem vai ka abiem vecākiem jāīsteno kopīga aizgādība pār bērniem. Tiesa pēc savas ierosmes un saskaņā ar Ģimenes kodeksa noteikumiem var arī izlemt par pasākumiem bērna interešu aizsardzībai. Pieņemot lēmumu par aizgādību, tiesa vienmēr lemj arī par vecāku kopīgo bērnu uzturēšanu un saskarsmi ar attiecīgajiem vecākiem saskaņā ar Ģimenes kodeksu. Tiesa pieņem jaunu lēmumu par aizgādību, ja tas ir vajadzīgs apstākļu izmaiņu dēļ vai ja tas ir bērna interesēs (Ģimenes kodeksa 138. un 139. pants).

Tiesa pieņem lēmumu arī par bērna uzturēdzekļiem un par saskarsmi (Laulību un ģimenes lietu likuma (*Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*) 105. a, 106. un 106.a pants).

Pieņemot lēmumu par saskarsmi, tiesa galvenokārt vadās no bērna interesēm. Ja vecāks, pie kura bērns dzīvo, traucē saskarsmei starp bērnu un otru vecāku, un saskarsmi nevar nodrošināt pat ar sociālo pakalpojumu centra specializētu palīdzību, tiesa pēc otra vecāka priekšlikuma var izlemt atņemt aizgādības tiesības vecākam, kurš traucē saskarsmei, un uzticēt bērnu otram vecākam, ja tiesa uzskata, ka otrs vecāks nodrošinās saskarsmi un ja tas ir vienīgais veids, kā var aizsargāt bērna intereses. Tiesa pieņem jaunu lēmumu par saskarsmi ar vecākiem, ja tas ir vajadzīgs apstākļu izmaiņu dēļ un ja tas ir bērna interesēs (Ģimenes kodeksa 141. pants). Tiesa var atcelt vai ierobežot saskarsmes tiesības pasākumu bērna interešu aizsardzībai ietvaros (Ģimenes kodeksa 173. pants).

Lemjot par bērna aizgādību un uzturēšanu, saskarsmi, vecāku atbildības īstenošanu un tās piešķiršanu radniekam, tiesa ņem vērā bērna viedokli, ko pauž bērns pats vai persona, kurai bērns uzticas un kuru bērns ir pats izvēlējis, ja vien bērns ir spējīgs saprast šāda viedokļa nozīmi un sekas. Attiecībā uz bērna interesēm tiesa ņem vērā sociālo pakalpojumu centra viedokli, kad vien šāds viedoklis tiek iegūts saskaņā ar likumu, kas reglamentē bezstrīdus civilprocesu (Ģimenes kodeksa 143. pants).

Aprēķinot uzturēdzekļus, kas pienākas bērnam, tiesai ir jārikojas bērna interesēs, nosakot tos piemērotā līmenī, lai nodrošinātu bērna sekmīgu fizisko un garīgo attīstību. Uzturēdzekļiem ir jāaptver bērna dzīvošanas izmaksas, jo īpaši pajumtes, pārtikas, apģērba, apavu, aprūpes un aizsardzības, izglītības, mācību, atpūtas, izklaides un citu īpašu vajadzību izmaksas (Ģimenes kodeksa 190. pants).

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Ja vecāki nedzīvo kopā un viņiem nav kopīgas aizgādības pār bērnu, lēmumus par jautājumiem, kuriem ir būtiska ietekme uz bērna attīstību, viņi pieņem abi kopā, vienojoties un saskaņā ar bērna interesēm. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Vecāks, kuram ir aizbildnība pār bērnu, lemj par jautājumiem, kas saistīti ar bērna ikdienas dzīvi un viņa pastāvīgo dzīvesvietu, ja vien tam nav negatīvas ietekmes uz jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību. Gadījumos, kad vecāki nespēj vienoties par jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību, lēmumu pieņem tiesa (Ģimenes kodeksa 151. pants).

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Tas nozīmē, ka abi vecāki ir vienlīdz atbildīgi par bērna audzināšanu un attīstību un ka abiem ir jāturpina rūpēties par bērnu.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Šādās lietās **jurisdikcija pēc būtības** ir rajona tiesām (*okrožna sodišča*) (Bezstrīdus civilprocesa likuma (*Zakon o nepravdnem postopku*) 10. pants).

Vispārējā **teritoriālā jurisdikcija** ir tiesai, kuras piekrišanas teritorijā ir personas, pret ko iesniegts priekšlikums, pastāvīgā dzīvesvieta vai darījumdarbības vieta.

Ja tiesa sāk procedūru pēc savas ierosmes, vispārējā teritoriālā jurisdikcija ir tiesai, kuras piekrišanas teritorijā ir personas, pret ko ierosināta procedūra, pastāvīgā dzīvesvieta. Ja procedūrā piedalās tikai viens dalībnieks, vispārējā teritoriālā jurisdikcija ir tiesai, kuras piekrišanas teritorijā ir dalībnieka pastāvīgā dzīvesvieta vai darījumdarbības vieta. Ja dalībnieka pastāvīgā dzīvesvieta nav Slovēnijā, vispārējo teritoriālo jurisdikciju nosaka pēc viņa pagaidu dzīvesvietas. Ja papildus pastāvīgai dzīvesvietai dalībniekam ir arī pagaidu dzīvesvieta citur un ja faktisko apstākļu dēļ var pieņemt, ka atbildētājs turpinās tur dzīvot ilgāku laikposmu, tiesai, kuras piekrišanas teritorijā atbildētājam ir pagaidu dzīvesvieta, ir arī vispārējā teritoriālā jurisdikcija. Ja tiesa Slovēnijā ir kompetenta pieņemt lēmumu un nav iespējams noskaidrot, kurai tiesai Slovēnijā ir vispārējā teritoriālā jurisdikcija, tiesu, kurai ir vispārējā teritoriālā jurisdikcija, nosaka Slovēnijas Augstākā tiesa (*Vrhovno sodišče Republike Slovenije*) (Bezstrīdus civilprocesa likuma 11. pants).

Ja strīdā par tiesiski noteiktiem uzturēdzekļiem prasītājs ir persona, kura pieprasa uzturēdzekļus, papildus vispārējās teritoriālās jurisdikcijas tiesai jurisdikcijas tiesai jurisdikcija ir tiesai, kuras piekrišanas teritorijā ir minētā prasītāja pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta. Ja strīdā par tiesiski noteiktiem uzturēdzekļiem prasītājs ir persona, kura pieprasa uzturēdzekļus, papildus vispārējās teritoriālās jurisdikcijas tiesai jurisdikcija ir tiesai, kuras piekrišanas teritorijā ir minētā prasītāja pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta (Civilprocesa likuma (*Zakon o pravdnem postopku*) 50. pants).

Bezstrīdus civilprocesam pēc analogijas piemēro Civilprocesa likuma noteikumus, ja vien tiesību akti neparedz citādi.

Bezstrīdus civilprocesa priekšlikumā jāiekļauj to attiecību vai situācijas apraksts, par kurām tiesai jālemj, lēmuma pieņemšanai būtiskie fakti un šādu faktu pierādījumi, cita informācija, kas obligāti iekļaujama katrā pieteikumā, un dalībnieku identifikācijas dati, kā attiecībā uz prasībām noteikts Civilprocesa likumā (Bezstrīdus civilprocesa likuma 23. pants).

Tiesvedības pusēm un citiem dalībniekiem prasības, pārsūdzības un citi pieteikumi ir jāiesniedz **slovēņu valodā vai tajā nacionālās kopienas valodā**, kuru oficiāli lieto tiesā (Civilprocesa likuma 104. pants). Prasībā jāietver konkrēts prasījums, kurā izklāstīts lietas galvenais priekšmets un blakusprasījumi, fakti, kas pamato prasītāja prasību, pierādījumi, kuri pamato minētos faktus, kā arī cita informācija, kam jābūt ietvertai ikvienā prasībā, un pušu identifikācijas dati, kā noteikts Civilprocesa likumā (Civilprocesa likuma 180. pants).

Kad iesniedz priekšlikumu uzsākt procedūru, jāsamaksā tiesas nodevas, ja vien tiesību aktos nav noteikts citādi (Bezstrīdus civilprocesa likuma 39. pants).

Saskaņā ar Civilprocesa likumu pieteikums ir prasība, atbilde uz prasību, tiesiskās aizsardzības līdzeklis un citi paņēmieni, piekšļikumi vai saziņa, kas iesniegti ārpus tiesvedības. Pieteikumiem ir jābūt saprotamiem, un tajos ir jāietver visa informācija, kas nepieciešama tiesas sēdē. Tajos jo īpaši ir jāietver šāda informācija: atsaucē uz tiesu, attiecīgo pušu vārds, uzvārds un pastāvīgās vai pagaidu dzīvesvietas vai reģistrācijas vietas, to likumīgo pārstāvju vai pilnvarnieku vārds, uzvārds, kā arī strīda priekšmets un paņēmiena saturs.

Prasītājam ir jāparaksta šis pieteikums, izņemot gadījumus, kad tas nav iespējams pieteikuma formātā dēļ. Par prasītāja oriģinālo parakstu uzskata viņa ar roku uzlikto parakstu vai elektronisko parakstu (kas ir līdzvērtīgs ar roku uzlikto parakstam). Ja prasītājs nezina, kā parakstīt, vai nevar uzlikt parakstu, viņš iesniedz pieteikumu, kurā paraksta vietā ir pirksta nospiedums. Ja tiesai ir šaubas par pieteikuma autentiskumu, tā var izdot lēmumu, pieprasot, lai tiek iesniegts pieteikums ar sertificētu parakstu. Šo lēmumu nevar pārsūdzēt. Ja paņēmīnūmā ir ietverts pieprasījums, attiecīgajai pusei pieteikumā ir jānorāda fakti, uz kuriem pieteikums ir balstīts, un, ja nepieciešams, pierādījumi. (Civilprocesa likuma 105. pants.)

Pieteikums ir rakstisks pieteikums fiziskā vai elektroniskā formā. Rakstisks pieteikums ir pieteikums, kas ir rakstīts rokrakstā vai drukāts un ko prasītājs ir parakstījis ar roku (uz pieteikuma fiziskā formātā), vai pieteikums elektroniskā formātā, kas parakstīts, izmantojot elektronisko parakstu, kurš ir līdzvērtīgs ar roku uzlikto parakstam (ieteikums elektroniskā formātā). Pieteikumu fiziskā formātā iesniedz, nosūtot pa pastu, izmantojot komunikācijas tehnoloģiju, piegādājot attiecīgajai struktūrai vai ar tādas personas starpniecību, kura profesionāli nodarbojas ar pieteikumu iesniegšanu. Pieteikumu elektroniskā formātā iesniedz tiesu informācijas sistēmā. Tiesu informācijas sistēma automātiski apstiprina prasītājam, ka pieteikums ir saņemts. Pieteikumu var arī iesniegt, aizpildot īpaši paredzētu vai citādi sagatavotu veidlapu. Neskarot citu noteikumu normas, veidlapām, ko iesniedz elektroniskā formātā, satura ziņā ir jābūt tādām pašām kā veidlapām, kuras noteiktas pieteikumiem, kurus iesniedz fiziskā formātā (Civilprocesa likuma 105.b pants.)

Ja paņēmīnūmā ir ietverts pieprasījums, attiecīgajai pusei pieteikumā ir jānorāda fakti, uz kuriem pieteikums ir balstīts, un, ja nepieciešams, pierādījumi. Ja ir paredzēts, ka pieteikumi būs jānogādā pretējai pusei, tiesā ir jāiesniedz tik daudz minēto pieteikumu kopiju, cik ir pieprasījusi tiesa un pretējā puse, un tādā formātā, kas ļauj tiesai tos nogādāt. Tas pats attiecas arī uz pielikumiem. Pieteikumus un to pielikumus, kas ir iesniegti elektroniski un ir nosūtāmi pretējai pusei, nosūta vienā eksemplārā. Tiesa sagatavo tik daudz elektronisko eksemplāru vai fotokopiju, cik nepieciešams pretējai pusei. Ja pretējā puse ir vairākas personas ar kopīgu juridisko pārstāvi vai pilnvarnieku, pieteikumus un pielikumus piegādā visām personām kopā kā vienu kopiju (Bezstrīdus civilprocesa likuma 106. pants).

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt pašātrīnātā kārtībā?

Tiesa lemj par jautājumiem, kas saistīti ar personas statusu un ģimenes attiecībām bezstrīdus civilprocesā (Bezstrīdus civilprocesa likuma X nodaļa). Prioritārā kārtā izskata tiesiskus jautājumus atbilstoši Ģimenes kodeksam, kuri tiek risināti saistībā ar attiecībām starp vecākiem un bērniem, adopciju, vecāku atbildības nodošanu radniekiem, aprūpi audžuģimenē un aizbildnību. Ja Ģimenes kodekss nosaka tiesu, kurai ir kompetence izskatīt jautājumus saskaņā ar kodeksu, tad rajona tiesām ir jurisdikcija pēc būtības lemt pirmajā instancē, ja vien citā likumā nav paredzēts citādi (Ģimenes kodeksa 14. pants). Rajona tiesa pieņem lēmumu civilprocesā, ja vien tiesību aktos nav noteikts, ka lēmums ir jāpieņem bezstrīdus procedūrā. Jautājumus, uz kuriem attiecas Laulību un ģimenes lietu likums, tiesa risina prioritārā kārtībā (Laulību un ģimenes lietu likuma 10.a pants).

Ģimenes kodekss paredz, ka tiesa izdod pagaidu priekšrakstu procedūrās, lai aizsargātu bērna intereses, ja tiek pierādīta varbūtība, ka bērna intereses ir apdraudētas (Ģimenes kodeksa 161. pants).

Saskaņā ar Bezstrīdus civilprocesa likumu pagaidu priekšrakstus bērna interešu aizsardzībai atbilstoši Ģimenes kodeksā paredzētajiem nosacījumiem izdod saskaņā ar procedūru, kas noteikta tiesību aktos, kuri reglamentē prasījumu nodrošināšanu.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā, var saņemt juridisko palīdzību, lai segtu procesa izmaksas. Par juridiskās palīdzības piešķiršanu lemj rajona tiesas priekšsēdētājs (Juridiskās palīdzības likuma (*Zakon o pravdnem postopku*) 2. pants).

Saskaņā ar šo likumu juridisko palīdzību var piešķirt juridiskajām konsultācijām, advokātu pakalpojumiem un citiem likumā paredzētajiem juridiskajiem pakalpojumiem, lai nodrošinātu visu veidu tiesisko aizsardzību visās vispārējās jurisdikcijas un specializētajās tiesās Slovēnijā, Slovēnijas Konstitucionālajā tiesā (*Ustavno sodišče Republike Slovenije*) un visās tādās iestādēs un institūcijās un pie tādām personām Slovēnijā, kas ir kompetentas risināt ārpus tiesas strīdus, kā arī nolūkā atcelt maksājumu par tiesvedības izmaksām (Juridiskās palīdzības likuma 7. pants).

Personas, kurām ir tiesības saņemt juridisko palīdzību saskaņā ar šo likumu, ir: 1) Slovēnijas pilsoņi; 2) ārvalstu pilsoņi, kuriem Slovēnijā ir pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta, un personas, kurām nav pilsonības (bezvalstnieki) un kuras likumīgi uzturas Slovēnijā; 3) citi ārvalstu pilsoņi saskaņā ar savstarpīguma nosacījumiem vai apstākļos un gadījumos, kas paredzēti Slovēnijai saistošos starptautiskos nolīgumos; 4) nevalstiskas organizācijas un biedrības, kas darbojas kā bezpeļņas organizācijas sabiedrības interesēs un ir reģistrētas attiecīgajā reģistrā saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem, — strīdos, kas saistīti ar darbību veikšanu sabiedrības interesēs vai ar nolūku, kādam tās ir nodibinātas; 5) citas personas, kurām tiesības saņemt juridisko palīdzību ir paredzētas saskaņā ar tiesību aktu vai Slovēnijai saistošu starptautisku nolīgumu (Juridiskās palīdzības likuma 10. pants).

Persona, kurai ir tiesības saņemt juridisko palīdzību, var lūgt juridisko palīdzību jebkurā procesa posmā (piemēram, ārpus tiesas vai tiesas procedūras sākumā un jebkurā notiekošās procedūras posmā). Pieņemot lēmumu par juridiskās palīdzības piešķiršanu, tiek noteikts prasītāja finanšu stāvoklis, kā arī tiek ņemti vērā citi šajā likumā noteiktie nosacījumi (parastā juridiskā palīdzība) (Juridiskās palīdzības likuma 11. pants).

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, kompetence pieņemt lēmumus par pārsūdzībām pret rajona tiesas pieņemtu lēmumu par vecāku atbildību ir augstākajai tiesai (*višje sodišče*) (Bezstrīdus civilprocesa likuma 36. pants). Apelācijas sūdzību var iesniegt tiesā, kas pieņēmusi spriedumu pirmajā instancē, iesniedzot tik daudz eksemplāru, cik ir nepieciešams tiesai un pretējai pusei (Civilprocesa likuma 342. pants).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērsas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Izpildes procesus reglamentē Likums par prasījumu izpildi un nodrošināšanu (*Zakon o izvršbi in zavarovanju*). Ja vien likumā nav noteikts citādi, jurisdikcija pēc būtības, lai atļautu izpildi, ir vietējai tiesai (*okrajno sodišče*) (Likuma par prasījumu izpildi un nodrošināšanu 5. pants).

Tiesa, kurai ir vispārējā teritoriālā jurisdikcija pieņemt lēmumu par priekšlikumu izpildīt tiesas lēmumu par aizbildnību pār bērnu un par pašu izpildi, ir tiesa, kuras piekritības teritorijā atrodas tās personas pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta, kurai ir piešķirtas aizbildnības tiesības, vai tiesa, kuras piekritības teritorijā atrodas tās personas pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta, pret kuru ir iesniegts izpildes priekšlikums. Vispārējā teritoriālā jurisdikcija par tiešo izpildi ir arī tiesai, kuras piekritības teritorijā atrodas bērns (238.e pants) (Likuma par prasījumu izpildi un nodrošināšanu 238.a pants).

Saskaņā ar izpildu dokumentu pienākumu nodot bērnu nosaka personai, uz kuru attiecas izpildes instruments, personai, no kuras būs atkarīga bērna nodošana, un personai, pie kuras bērns atrodas izpildu dokumenta izdošanas laikā. Tiesa izpildu dokumentā norāda, ka pienākums nodot bērnu ir spēkā arī pret jebkuru citu personu, ar kuru bērns ir kopā izpildes īstenošanas laikā (Likuma par prasījumu izpildi un nodrošināšanu 238.c pants).

Ņemot vērā visus lietas apstākļus un nolūkā pasargāt bērna intereses, tiesa lemj, vai izpildīt lēmumu par aizbildnību pār bērnu, piemērojot naudas sodu personai, uz kuru attiecas izpildu dokuments, vai izņemot bērnu un nogādājot viņu personai, kurai ir uzticēta aizbildnība pār bērnu (Likuma par prasījumu izpildi un nodrošināšanu 238.č pants).

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Tiesas lēmumu par vecāku atbildību atzīst un izpilda saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003. Tiesa piemēro bezstrīdus procedūru saskaņā ar Bezstrīdus civilprocesa likumu.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērsas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Visas rajona tiesas ir kompetentas izskatīt pieprasījumus par izpildāmības pasludināšanu.

Tiesa, kas ir kompetenta izskatīt tiesas procesus pret tiesas lēmumu, ar ko tiek paziņota izpildāmība, ir tā tiesa, kas pasludinājusi tiesas lēmumu par izpildāmu.

Tiesa piemēro bezstrīdus procedūru saskaņā ar Bezstrīdus civilprocesa likumu.

[Rajona tiesu saraksts \(244 Kb\)](#) (244 Kb)   (244 Kb)

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Saskaņā ar Likumu par starptautiskajām privāttiesībām un procesu (*Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku*) attiecības starp vecākiem un bērniem izskata saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras valstspiederīgie viņi ir. Ja vecāki un bērni ir dažādu valstu valstspiederīgie, piemēro tās valsts tiesību aktus, kurā viņiem visiem ir pastāvīgā dzīvesvieta. Ja vecāki un bērni ir dažādu valstu valstspiederīgie un viņu pastāvīgās dzīvesvietas nav vienā un tajā pašā valstī, piemēro tās valsts tiesību aktus, kuras valstspiederīgais ir bērns (42. pants).

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 11/08/2021

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.